

Datum: 14. julij 2013

Stališča in predlogi SDOS – Konference sindikata UIKS za projekt reorganizacije Uprave RS za izvrševanje kazenskih – JULIJ 2013

I.

Konferenca sindikata UIKS je že **11. septembra 2009** ministru za pravosodje predlagala temeljito reorganizacijo Uprave RS za izvrševanje kazenskih sankcij, ki bi ustrezneje zagotavljala materialne in kadrovske potrebe za zaporski sistem ter v celoti izvrševala logistično, usmerjevalno, izobraževalno ter nadzorno vlogo, v nasprotnem primeru pa smo predlagali njeno ukinitvev oziroma vzpostavitev stanja pred **1. marcem 1995**, ko je to vlogo vršil takratni **Sektor za izvrševanje kazenskih sankcij pri ministrstvu za pravosodje s petkrat manj zaposlenimi** kot jih ima sedanji Generalni urad URSIKS. Predlagali smo implementacijo zaporskega sistema Svobodne države Bavarske (Freistadt Bayern), ki smo si ga od blizu ogledali leta 2007, vendar je temu predlogu vodstvo URSIKS žal odločno nasprotovalo.

Še vedno ugotavljamo, da generalni urad URSIKS ne zagotavlja primerne sistema učinkovitega izobraževanja in usposabljanja novo sprejetih pravosodnih policistov in drugih strokovnih delavcev, saj je aktualno usposabljanje prekratko in vsebinsko precej pomanjkljivo, nedopustno pa je tudi **opušcanje permanentnega izobraževanja in usposabljanja**.

Razmere v slovenskih zaporih bodo postale kaj kmalu neobvladljive, zato je nujno takojšnje ukrepanje, saj zaposleni tako fizično kot psihično še komaj shajajo pri zadrževanju vseh pritiskov, ki jih poraja preobremenjenost z delom.

Minister za pravosodje mora nemudoma prredpisati ustrezne strokovne normative, ki morajo biti rezultat več interdisciplinarnih strokovnih presoj, od varnostnih, pravnih, pedagoških, kriminoloških, socialnopsiholoških, zdravstvenih in drugih znanstvenih disciplin, na katerih bo temeljilo moderno slovensko penološko delo oziroma izvrševanje kazni zapora ter ukrepov: oddaje v prevzgojni dom, pripora in uklonilnega zapora.

Strokovne normativi so podzakonski akt Zakona o izvrševanju kazenskih sankcij, ki ga predpiše minister za pravosodje, ki je pristojen za pravosodje, nikakor tega ne more storiti generalni direktor URSIKS, kot se je to zgodilo leta 2009.

V slovenskih zaporih je bilo v letu **2012 izplačanih 80.638 obveznih in odrejenih nadur, več kot tisoč opravljenih in neizplačanih nadur pa je bilo prenesenih v leto 2013.**

Če opravljene nadure preračunamo glede na letno obveznost posameznega pravosodnega policista, ki mora v enem letu opraviti **cca. 2000 ur redne delovne obveznosti, je izračun preprost in ugotovimo**, da je v letu 2012 primanjkovalo **vsaj 40 pravosodnih policistov**. V letu **2013** se je stanje še dodatno poslabšalo, saj ni bilo nadomeščenih **cca. 30 pravosodnih policistov**, ki so se ob prelomu 2012/13 upokojili, umrli, trije pa se zaposlili v drugih organih državne uprave (2 v DURS in 1 v policiji). Kadrovski primankvaj pravosodnih policistov je ogromen, saj pri nespremenjenih razmerah predstavlja vrzel, ko **primanjkuje najmanj 70 pravosodnih policistov**.

Posebej je potrebno opozoriti na dejstvo, da je večina nadurnega dela opravljena v zelo neugodnem času, ko morajo pravosodni policisti pogostoma, med svojim prostim časom, priti v službo tudi le za dve uri, ko je potrebno zapornika peljati na sodišče, ali pa v zdravstveno ustanovo, ko imajo zaradi dveh ur uničen svoj prosti dan, ki v normalnih situacijah moral biti namenjen počitku in njihovem družinskemu življenju

Večina pravosodnih policistov že več kot desetletje ne ve, kaj je normalno socialno življenje, saj opravijo vsako leto skoraj za mesec in pol obveznega nadurnega dela. Če se primerjajo s tistimi uradniki, ki delajo v urejenem delovnem času od ponedeljka in petka, si seveda zaslužijo veliko več dolžne skrbi in pozornosti delodajalca.

Navzlic vsem tem kritičnim obremenitvam pravosodnih policistov, je generalni direktor URSIKS Dušan Valentinčič direktoricam in direktorjem ZPKZ dal na mizo predlog, **da naj sami zmanjšajo načrte varovanj zaporov in temu primerno zmanjšajo število pravosodnih policistov**. Tako bi v nočnem času v posameznem zaporskem bloku ZPKZ Dob nadzor **100 /sto/ in tudi več obsojencev** opravljal **en sam** pravosodni policist.

Odgovornost za zmanjšanje števila pravosodnih policistov pri rednem varovanju ZPKZ in PD je generalni direktor tako prenesel na direktorje, ki se naj, poleg vse večjega števila zapornikov, spopadajo še z zmanjševanjem varnosti. Že več kot desetletje trajajoči proces povečevanja pravic zaprtih oseb, ki presegajo z ZIKS in s pozakonskimi akti določene standarde terja več zaposlenih in ne dopušča nižanja nivoja varnosti.

Dodatnih »pravic« obsojencev si seveda niso izmislili pravosodni policisti in drugi strokovni delavci zaporov ter direktorji zaporov, saj je te uvedel generalni direktor URSIKS, kar se je še posebej pokazalo v ZPKZ Koper, ko so se obsojenci 26. junija 2013 uprli, ko jih je v.d. direktorice ge. Lilijana Laganis obvestila, da bo njihovo bivanje na zavodskem igrišču skrajšala v zakonske okvirje in tako prihranila dodatnem varovanju pravosodnih policistov.

Kakorkoli že, varčuje se le na pravosodnih policistih, neprimerno previsoki stroški zapornikov seveda ostajajo.

II.

Zaposleni v slovenskem zaporskem sistemu že več kot desetletje opozarjajo tudi na nezadostno in nekvalitetno opremljenost z zaščitnimi sredstvi, s posebnim poudarkom na opremo pravosodnih policistov, ki je zastarela, nove opreme je malo, zaščitna sredstva pa niso ustrezne kvalitete ter v ustreznih količinah in sicer:

- uniforme pravosodnih policistov, z izjemo srajce in delovnega kombinezona, je potrebno kemično čistiti, kar je zelo drago, potrebe po čiščenju pa na dnevnem redu;
- veliko pravosodnih policistov ima le dve uniformi (ene hlače so za letno in zimsko uporabo, kar ne srečamo niti na primerljivem Balkanu);
- premalo je neprebojnih jopičev, saj iste uporablja več različnih oseb;
- oborožitev pravosodnih policistov ni učinkovita, še manj sodobna, saj je večina še vedno opremljena s samokresi Crvena zastava M-70, kal. 7.65 mm, ki so stari 40 /štirideset/ let;
- vsem zaposlenim, na vseh delovnih mestih, kjer je neposredno delo z obsojenci, je nujno zagotoviti možnost »tihenga alarmiranja«, ko so ogroženi (predvsem so v aktualnih rešitvah izpostavljeni strokovni delavci, ko so sami z nevarnimi osebami in nimajo možnosti pozvati na pomoč, ko so ogroženi ali napadeni (na problem opozarjamo že leta 2007);
- obsojence in pripornike je prepovedano voziti v posebnem in za te namene posebej urejenem, varnem prostoru, ker je to prepovedal generalni direktor URSIKS (ukrep je potrebno nujno odpraviti, saj ogroža varnost pravosodnih policistov med spremstvi.
- »upokojiti« je potrebno vsa iztrošena službena vozila iz devetdesetih let prejšnjega stoletja

Potrebno bi bilo upoštevati Minimalna pravila Organizacije združenih narodov o ravnanju z zaporniki – Poglavje o osebju 6/II, ki govori: »dohodki in ostale ugodnosti službe, ne smejo biti arbitrarno vezani na druge javne službe, temveč primerni delu, kakršno zahteva moderen zaporski sistem, le to pa je težko in zahtevno ter predstavlja pomembno družbeno službo.«

Pravosodnim policistom, ki opravljajo delo v podaljšanem in posebej odrejem nadurnem delu je potrebno urediti:

1. počitek med delovnimi dnevi (ZDR)
2. ustrezen odmor med delom (ZDR)
3. ustrežnejše delovne ocene glede na stalno povečan obseg dela (ZJU)
4. dodaten dopust (ZSPJS in KPJS)

Pri kadrovskem načrtovanju, plačilu za delo in spreminjanju načrtov varovanja, je potrebno nujno upoštevati posebne delovne pogoje pravosodnih policistov in vseh drugih, ki svoje delo opravljajo neposredno z obsojenci:

- delo v represivnem organu
- opravljanje službenih nalog z uporabo prisilnih sredstev
- stalna izpostavljenost nevarnostim za življenje in telo ter poškodbam pri delu
- nenehna izpostavljenost stresu
- delo z osebami, ki jim je bila odvzeta prostost
- stalna izpostavljenost subkulturnim vplivom
- delo izključno s storilci kaznivih dejanj in prekrškov
- obravnava odvisnikov od prepovedanih drog in alkohola
- stalen stik z nosilci neozdravljivih nalezljivih bolezni (hepatitis-B in C, virus HIV)
- nudenje prve pomoči pri samopoškodbah in poskusih samomorov
- izmensko delo 365 dni na leto
- neenakomerno razporejen delovni čas
- letno do 230 ur nadurnega dela
- pripravljenost na domu
- stalna izpostavljenost tobačnemu dimu (pasivno kajenje)
- omejitve in prepovedi glede dela

Delovne naloge pravosodnih policistov:

- varovanje oseb, ki jim je bila odvzeta prostost
- varovanje objektov zaporov in prevzgojnega doma
- varovanje zgradbe ministrstva za pravosodje in sodnih zgradb
- uporaba prisilnih sredstev
- sodelovanje s policijo
- preprečevanje in odkrivanje kaznivih dejanj v zaporih in prevzgojnem domu
- pridobivanje varnostnih informacij in stalno spremljanje varnostne situacije v zaporih (ZPKZ) in PD
- prevozi in spremljanje zapornikov
- izvrševanje privedb na sodišča
- delo z vedenjsko motenimi osebami in duševnimi bolniki
- varovanje oseb v bolnišničnih ustanovah
- odvzem prostosti osebam, ki so na begu iz zapora
- vodenje upravnih postopkov s področja izvrševanja kazenskih sankcij
- priprava predlogov za uvedbo disciplinskih postopkov zoper zapornike
- izdelava poročil in varnostnih ocen
- sodelovanje z drugimi službami ZPKZ in PD
- sodelovanje v postopkih strokovne obravnave obsojencev.

III.

Zaradi narave dela, je večina pravosodnih policistov trajno prikrajšanih za normalno socialno življenje, zato mora delodajalec to dejstvo obvezno upoštevati pri odmeri letnega dopusta. Nujno moramo vzpostaviti tudi ustrezne mehanizme za permanentno izobraževanje pravosodnih policistov, zagotavljati potrebno psihofizično kondicijo in stalno skrbeti za varnost, zdravje ter ustrezno psiho higieno vseh zaposlenih.

IV.

Ministrstvo za pravosodje mora v sodelovanju z ministrstvom za finance pregledati poslovanje javnih gospodarskih zavodov in tiste, ki ne dajejo rezultatov, enostavno ukiniti oziroma njihov status spremeniti tako, da postanejo režijski obrati zavodov za prestajanje kazni zapora in prevzgojnega doma. Menimo, da je nadvse potratno imeti JGZ, ki ima direktorja in tri zaposlene, ali pa še manj, računovodske posle pa jim opravlja zasebna računovodska služba, za nameček pa se plača direktorja JGZ v celoti krije iz proračuna pa naj si bo direktor uspešen, ali pa sploh ne.

JGZ so gospodarske družbe v 100 % lasti države, ki jih sicer formalno vodijo od vlade imenovani upravni odbori in od njih imenovani direktorji, vendar v upravnih odborih prevladujejo uradniki brez ustreznih izkušenj v gospodarstvu. ZIKS-1, ki je bil sprejet leta 2008 v 2. odstavku 248. člena določa, da se gospodarske dejavnosti uprave (URSIKS) lahko organizirajo kot režijski obrati smiselno po predpisih, ki urejajo organizacijo režijskih obratov. Taka organizacijska oblika je smiselna, ko bi bilo zaradi majhnega obsega dela ali značilnosti službe neekonomično ali neracionalno ustanoviti podjetje po določbah, ki urejajo gospodarske družbe, ali podeliti koncesijo. Režijski obrati se organizirajo kot notranje organizacijske enote zavodov (ZPKZ in PD).

Vse države EU finančno podpirajo organizacijo dela obsojencev, vendar se to nikjer ne dogaja na tako razkošen način, saj v ta namen nikjer nimajo posebnih javnih gospodarskih družb in seveda nepotrebnih stroškov države, ki jih taka organizacija prinaša.

Javni gospodarski zavodi se že od ustanovitve kažejo kot zelo neposrečene in za državni proračun zelo drage oblike gospodarskih družb, ki bi naj zagotavljale delo zapornikom, vendar po 11 letih povzročanja prevelikih stroškov, še nihče od upravljalcev ni predlagal ustreznih sprememb zakonodaje, ki bi organizacijo dela obsojencev spravila v neke razumne finančne okvirje.

Kot predsednik reprezentativnega sindikata sem sodeloval v projektni skupini, ki **je leta 2008** oblikovala predlog sprememb Zakona o izvrševanju kazenskih sankcij (ZIKS-1) ter še posebej posameznih členov zakona, ki urejajo gospodarsko dejavnost, **saj je bilo delovanje JGZ v času priprave sprememb ZIKS že zelo kritično in temu primerno smo se lotili tudi sprememb zakona.** Omenjena projektna skupina, ki si je pred tem ogledala in preučila zaporski sistem Svobodne države Bavarske, ki je veliko racionalnejši in učinkovitejši, vendar so naše predloge povsem ignorirali vplivneži na generalnem uradu URSIKS, ki so se v nadaljevanju tudi potrudili, da veliko pomembnih novitet ZIKS-1 še danes ni uveljavljenih.

V.

Glavne naloge projektne skupine za reorganizacijo URSIKS naj bi bile naslednje:

1. Ponovno doseči že odobreni kadrovski načrt URSIKS na nivoju **907** javnih uslužbencev in istočasno uveljaviti ustrezne strokovne normative, ki jih predpiše minister za pravosodje.
2. Za pravosodne policiste in druge javne uslužbenke, ki delajo neposredno z obsojenci, zagotoviti primerljive varnostne in materialne

standarde, ki veljajo v policiji (MNZ) in Slovenski vojski. (po kakovosti primerljiva uniforma, varovalna in druga tehnična sredstva)

3. Zagotoviti permantno izobraževanje in usposabljanje za pravosodne policiste in druge zaporske uslužbence, ki svoje delo opravljajo neposredno z zaporniki.
4. Pravice obsojencev, pripornikov, gojencev prevzgojnega doma in oseb v uklonilnem zaporu vrniti v okvirje ZIKS in podzakonskih aktov.
5. V mejah dopustnega poceniti oskrbo zaprtih oseb in v ta namen zahtevati preučitev pogodb z dobavitelji in uporabiti vse možnosti samooskrbe, kjer je le mogoče.
6. Nemudoma pristopiti k pogajanjem z Zavodom za zdravstveno zavarovanje Slovenije in zavarovalnico Adriatic, saj je **mesečna premija 230 € za zdravstveno zavarovanje na posameznega zapornika občutno previsoka.**
7. Postopke javnih naročil in skrbnišva nad pogodbami JN izvajajo le izkušeni in ustrezno izobraženi javni uslužbenci, ki s svojo avtoriteto onemogočajo, da se v postopke vmešavajo vplivni posamezniki, ki formalno v postopkih ne sodelujejo in ne smejo sodelovati.
8. Preuči se možnost ukinitve GU URSIKS in okrepitev Sektorja za izvrševanje kazenskih sankcij MP ter prenos finančnega poslovanja, izobraževanja (CIP) in kadrovskih zadev na MP. Sektorju za izvrševanje kazenskih sankcij pa se pripojita oddelek za varnost in oddelek za tretma iz sedanjega generalnega urada.
9. Okrepijo se pooblastila in vloga direktorjev ZPKZ in PD v razmerju do generalnega direktorja URSIKS.
10. Ministru za pravosodje predlaga imenovanje komisije za izdelavo osnutka povsem novega Zakona o izvrševanju kazenskih sankcij.
11. Izvrši se presoja in popis vseh delovnih procesov v URSIKS po posameznih izvajalcih in organizacijskih enotah.
12. Pristopi se k takojšnji pripravi sprememb akta o sistemizaciji in organizaciji delovnih mest v URSIKS.
13. Dosledno se morajo upoštevati priporočila revizije poslovanja URSIKS, ki jo je v oktobru in novembru 2012 po sklepu ministra za pravosodje in javno upravo dr. Senka Pličaniča izvršila služba za notranjo revizijo MPJU.

14. **Predlaga se revizija projekta e-pravosodje in še posebej sistemov nEZO ter SPIS-4 . Angažira se notranje strokovnjake za informatiko v URSIKS, ki bi projekte pocenili.**
15. Ustanovi se komisija, ki jo imenuje minister za pravosodje in izvrši presojo načrtov varovanja ZPKZ in PD. Komisijo morajo sestavljati ustrezni, varnostno in kriminalistično izobraženi ter predvsem izkušeni varnostni strokovnjaki. (Večina poveljnikov pravosodnih policistov, vodja oddelka za varnost na GU URSIKS in generalni direktor URSIKS nimajo varnostno policijske izobrazbe. Izjema je le poveljnik PP v ZPKZ Dob)
16. Manj izkušenim direktorjem ZPKZ in PD ter vodjem dislociranih oddelkov, je potrebno zagotoviti ustrezno izobraževanje in usposabljanje za pravosodne policiste, saj ga kot pravosodni policisti niso nikoli opravili. V mislih imam predvsem direktorje ZPKZ Koper, Ljubljana in Ig ter vodje dislociranih oddelkov zaporov: Novo mesto, Nova Gorica ter Ig.

Zavedam se, da sem zadrhl v polje desetletja skritih resnic, ki imajo za posledico sedanje, že kar krizno, stanje v Upravi RS za izvrševanje kazenskih sankcij, zato vsem odgovornim zelo iskreno polagam na srce, da je treba z obsoječo prakso prekiniti zdaj in takoj, saj drugega izhoda ni. Potrebno je zmanjšati stroške oskrbe zapornikov, kar pa ne pomeni nespametnih odločitev, ko se zmanjšuje že tako nizka stopnja varnosti, tako zapornikov kot zaporskega osebja.

Prebral sem Letna poročila URSIKS in v nobenem nisem zasledil stalnih opozoril našega sindikata, še manj se je kdo spozabil, da bi zapisal, da ima za vsa povečanja kadrovskih načrtov zasluge naš sindikat (SDOS – KS UIKS), ne pa tudi konkurenčni sindikat (SDP), ki ga je kot nujno konkurenco pomagal ustanoviti »veliki brat« iz GU URSIKS. Ni slučajno, da je službo tajnice generalnega direktorja URSIKS dobila uslužbenka Preiskovalnega oddelka Okrožnega sodišča v Ljubljani T.D., sicer tudi članica vodstva omenjenega sindikata, ki je člane kriminalnih združb obveščala, kdaj bo pri komu od njih policija opravljala hišno preiskavo. Omenjena gospa je službo na GU URSIKS opravljala vse do takrat, ko so jo z delovnega mesta odpeljali policisti.

Slednje sem zapisal, ker menim, da je poslovanje GU URSIKS vse prej kot transparentno, saj se zamolči, ko je kaj za pohvaliti in še posebej dobro skrije, kar je za razgaliti in odstopi od kazenskega pregona, ko je treba ugotavljati kazensko pravno odgovornost.

Menim, da so vsi predlogi na mestu in kažejo na nujnost sprememb v zaporskem sistemu, saj bodo z nadaljevanjem aktualne prakse, zelo kmalu nastale nepopravljive posledice.

Frančišek VERK

Predsednik SDOS
in konference sindikata UIKS

